

بررسی کتیبه‌های ظروف فلزی دوره سلجوقی با تأکید بر چهار اثر گنجینه اسلامی موزه ملی

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۹/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۸/۱۰/۲۴

کد مقاله: ۴۰۳۴۷

یوسف قاسمی قاسموند^{۱*}، فرزاد شکرایی فرد^۲

چکیده

فلزکاری در دوره سلجوقی با حفظ ابهت و ظرافت‌های خاص دوره ساسانی، جنبه‌های هنر اسلامی را نیز در بردارد. حمایت و تشویق پادشاهان سلجوقی در تعالی این هنر مؤثر واقع شد. در گنجینه اسلامی موزه ملی تعداد زیادی از این آثار فلزی موجود است که شامل تعدادی شمعدان، بخوردان، هاون، صندوقچه و جعبه، مرکبدان، کوزه، آینه، دیگچه می‌باشد. تقریباً بر روی همه اشیاء فلزی نقوش گیاهی، حیوانی، انسانی و کتیبه ترسیم شده است. این کتیبه‌ها گاهی مرکب از مفاهیم مهجور آرمانی است، اغلب اطلاعات ارزشمندی را درباره حامیان، سازندگان و تاریخ آن‌ها ارائه می‌دهد و کمتر اتفاق می‌افتد که جای تولید و کارگاه آن‌ها ذکر شده باشد. نگارندگان در پژوهش پیش رو کوشیدند تا به شناخت شیوه‌ها و سبک‌های طراحی حروف کتیبه‌ها بر روی ظروف فلزکاری سلجوقی و با تأکید بر چهار نمونه‌ی فلزی گنجینه اسلامی موزه ملی را تشریح کنند. بنابراین مقاله حاضر در پی پاسخگویی به این پرسش است که چه رابطه‌ای میان ساختار خطوط کتیبه‌های ظروف فلزی در دوره سلجوقی با حجم ظروف و تزئینات پیرامونی وجود دارد؟ تمام کتیبه‌های این ظروف با خطوط کوفی، نسخ و ثلث و با انواع تزئینی مختلف ترسیم شده‌اند. پژوهش حاضر که به شیوه توصیفی-تحلیلی و گردآوری اطلاعات آن به شیوه اسنادی و میدانی انجام گرفته است. نتیجه نشان می‌دهد که این کتیبه‌ها متأثر از حجم کلی ظروف و ساختار نقوش پیرامون طراحی شده‌اند.

واژگان کلیدی: کتیبه‌نگاری، فلزکاری سلجوقی، مکتب خراسان، گنجینه اسلامی موزه ملی. طراحی حروف.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد باستان شناسی دانشگاه تهران (مسئول مکاتبات) yooesfghasmi7318@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد باستان شناسی دانشگاه تهران